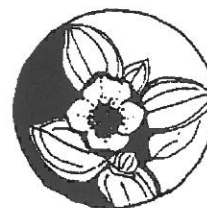

NIEUWSBRIEF NO. 34

maart 2000

Stichting
Werkgroep
Florakartering
Drenthe

Secretariaat:
Hester Heinemeijer
Anserweg 8
7975 PB Uffelte
(0521)351057

FLORON-coördinator:
Ben Hoentjen
Kanaalweg 149
9421 SW Bovensmilde
(0592)414354(thuis)/365509(werk)

Beste Atlasmedewerk(st)er,

Het voelt een beetje onwennig, deze eerste nieuwsbrief na het verschijnen van de atlas samen te stellen. Al die jaren stonden de activiteiten vrijwel uitsluitend in het teken van het verwezenlijken van dat boek en nu moeten we ons nieuwe doelen stellen om de kennis over het wel en wee van de Drentse flora te vergroten, zowel uit pure nieuwsgierigheid als ten behoeve van de bescherming en het behoud ervan. In de afgelopen maanden zijn de eerste ideeën opgeborreld en onder meer besproken in de vergadering van het stichtingsbestuur, begin februari. Elders in deze nieuwsbrief kunt u hierover meer lezen. Wat we vooral belangrijk vinden is, dat ook uit de geleerden van de veldmedewerkers aan de atlas, u dus, suggesties gedaan worden om nieuwe projecten te starten. Een mogelijkheid daarin mee te praten krijgt u op onze medewerkersavond, **22 maart in Beilen**. In elk geval rekenen we erop dat velen van degenen die de afgelopen jaren hebben bijgedragen aan het tot stand komen van de atlas, ook weer even enthousiast zullen meewerken aan één (of meer) van de nieuwe veldactiviteiten die op het programma staan.

De atlas is nu ruim drie maanden uit en heeft behalve heel wat besprekingen in kranten en tijdschriften, ook verschillende andere reacties opgeleverd. Enkele daarvan willen we u niet onthouden.

Veel plezier bij het veldwerk in het komende veldseizoen toegewenst en graag tot ziens op de medewerkersavond in Beilen en (één van) de WFD-excursies!

Met hartelijke groeten, namens het bestuur van de Stichting Werkgroep Florakartering Drenthe,
Ben Hoentjen.

Uitnodiging aan alle WFD-medewerkers

Hierbij nodigen we alle medewerkers van de Werkgroep Florakartering Drenthe uit voor een bijeenkomst op **woensdagavond 22 maart** om de nieuwe plannen voor het veldwerk van de werkgroep te bespreken en verder uit te werken.

Plaats: Café-restaurant De Linde, Stationslaan 2 9411 PS Beilen,
op 5 minuten lopen van station Beilen, tegenover de spoorwegovergang richting
Westerbork **Aanvang: 20 uur.**

Programma:

De atlas is af: wat nu? Nieuwe ideeën voor het veldwerk van de WFD.
Inleiding door Ben Hoentjen

Het Landelijk Meetnet Flora Aandachtsoorten (LMF-A):
doelstellingen, opzet, werkwijze en meetpunten in Drenthe
Lezing door Adriënné Lemaire, FLORON

Discussie over de nieuwe veldwerkplannen en deelname van de WFD aan het LMF-A

In de pauze is er gelegenheid de verzamelde artikelen en recensies over de Atlas van de Drentse Flora te bekijken en ... je aan te melden voor een of meer van de nieuwe activiteiten en/of voor het helpen op poten zetten daarvan.

Hopelijk tot ziens op 22 maart in Beilen,
namens het WFD-bestuur, Hester en Ben

Uit het bestuur.

Tijdens de laatstgehouden vergadering op 5 februari jl. is de samenstelling van het stichtingsbestuur gewijzigd. Ruud de Koning en Bert Takman hadden de wens te kennen gegeven af te willen treden, hetgeen tijdens deze vergadering 'officieel' werd. Eef Arnolds trad af als penningmeester, na het tot een goed einde brengen van de ingewikkelde financiële zaken rond de atlas. De kascommissie, bestaande uit Yzaak de Vries en Walter ter Klooster verleende hem, zoals dat heet, 'decharge'. Hij blijft, gelukkig, voorlopig wel lid van het bestuur. Graag wil ik Eef, Ruud en Bert bedanken voor hun inzet voor het realiseren van de atlas. Hetzelfde geldt voor Ate Dijkstra die al eerder uit het stichtingsbestuur stapte. Door deze veranderingen ziet het bestuur van de werkgroep er nu als volgt uit: Ben Hoentjen (voorzitter), Hester Heinemeijer (secretariaat), en als leden zonder functie Eef Arnolds, Roelof Blaauw, Jan van Ginkel, Walter

Nieuw voor Drenthe: Grote waternavel en Zandambrosia

Bij Giethoorn Ten Brink draaiden de persen nog op volle toeren om de Atlas van de Drentse Flora tijdig voor de presentatie gereed te hebben toen de eerste 'verouderingsverschijnselen' zich al voor deden. Maar je kunt ook zeggen dat een van de daarin opgetekende verwachtingen al was uitgekomen: in oktober ontdekte Peter Venema bij de brug over de Oude Hoogetveensche vaart bij Noordwijk (kilometerhok 216-522) uitgestrekte plakken van Grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*). Deze van oorsprong uit Noord-Amerika afkomstige, vergrote versie van onze inlandse Gewone waternavel (*H. vulgaris*) heeft zich recent in Nederland gevestigd. De soort breidt zich in allerlei zoete, voedselrijke wateren sterk uit en heeft nu kennelijk ook Drenthe bereikt (zie Atlas van de Drentse Flora, p.227). In de gaten houden dus!

In oktober heeft Maarten Perdeck ons materiaal gestuurd van Zandambrosia (*Ambrosia coronopifolia* = *A. psilostachia* volgens de

Reacties op de atlas

Digitaal zetduiveltje speelt Dalkruid parten
Het was natuurlijk onvermijdelijk dat na het openslaan van de atlas, ondanks de grote zorg voor en controle op de inhoud, er toch nog allerlei fouten en foutjes aan het licht zouden komen. Joop Verburg komt de eer toe de ontdekker te zijn van het ontbreken van het verspreidingskaartje van Dalkruid (*Maianthemum bifolium*, Atlas Drentse Flora, p.710). Na te zijn gekomen van de schrik is door de redactie nagegaan hoe dit heeft kunnen

ten Klooster, Koos Roggeveld en Yzaak de Vries. Het penningmeesterschap wordt voorlopig door de voorzitter waargenomen, maar het zou fijn zal als iemand uit de schare van de veldmedewerkers dit op zich zou willen nemen. Wie meldt zich aan? Een telefoontje naar de voorzitter of Hester is genoeg.

Tevens is tijdens deze vergadering afgesproken dat Ben Hoentjen als FLORON-coördinator zal gaan fungeren.

Een groot deel van de vergadering is besteed aan het brainstormen over nieuwe activiteiten, die elders in deze nieuwsbrief in het kort op een rijtje zijn gezet.

De volgende vergadering van het stichtingsbestuur is in oktober 2000.

Ben Hoentjen

nieuwste Heukels). Hij trof deze overblijvende, ook al van huis uit Noord-Amerikaanse plant in de zomer van '99 aan in een tuin in de bebouwde kom van Dwingeloo (kmhok 221-539). Zandambrosia is vooral bekend uit het Hollandse duingebied, van de Veluwe en hier en daar langs de grote rivieren (Mennema e.a., 1985). Er wordt verondersteld dat de verspreiding van deze prairiesoort binnen Nederland vooral een zetje heeft gekregen omdat ze is 'meegelift' met materieel van het Amerikaanse leger tijdens de tweede wereldoorlog (Weeda e.a., 1991). Uit Drenthe waren tot nu toe geen meldingen bekend.

Literatuur:

Mennema, J., A.J. Quené & C.L. Plate (1985): Atlas Nederlands Flora 2., Zeldzame en vrij zeldzame planten, p. 60.

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra (1991): Nederlandse Oecologische Flora. Wilde planten en hun relaties 4, p.61.

Werkgroep Florakartering Drenthe (1999): Atlas van de Drentse Flora, p.227).

gebeuren. Het kaartje stond nog wel in de drukproeven, dus moet er iets mis zijn gegaan bij het verwerken van de correcties in deze laatste fase van het drukklaar maken van het boek. Omdat het hier om een voor Drenthe toch karakteristieke bossoort gaat, is inmiddels een verspreidingskaartje van Dalkruid, in kleur en op het atlasformaat beschikbaar en deels al verspreid onder bezitters van de atlas.

Wie nog niet zo'n 'erratum'-kaartje heeft kan er een aanvragen bij de werkgroep.

Steenbreekvaren op kerkhof van Oosterhesselen
In de bespreking van Steenbreekvaren (*Asplenium trichomanus*, p. 448) wordt verondersteld dat de melding van deze soort in 1981 in het kilometerhok met het kerkhof van Oosterhesselen (km-hok 244-530), vermoedelijk betrekking heeft op dezelfde vindplaats als die uit 1989. En dat blijkt te kloppen! Reinier de Leeuw vond toen 1 exemplaar van de soort aan 'het voeteneind' van hetzelfde graf als waar dit muurvarentje ook begin 2000, maar nu in veel groter aantal, te vinden is: 'Heeft het kennelijk goedgedaan', concludeert Reinier in zijn fax om deze aanvulling te melden.

Verborgene populaties van Dennenorchis
Was er in juli vorig jaar door Henk Kloen in de Oosterduinen ten noorden van Norg al een tot nu toe onbekende groeiplaats van Dennenorchis (*Goodyera repens*) gevonden, die de atlas niet gehaald heeft (zie p. 701-702), begin dit jaar meldde Meindert Doornbos het bestaan van nog een, al jarenlang bestaande, vrij aanzienlijke populatie in hetzelfde gebied. Dat deze vindplaats tot nu toe onbekend was, is niet verwonderlijk omdat het hier een niet toegankelijk particulier bosperceel betreft. Opmerkelijker is de eerstgenoemde vondst omdat deze pol met één bloeiende plant vanaf een vrij toegankelijk pad werd 'getraceerd'. De soort groeide hier in een grove dennenbos met mosrijke ondergroei van Blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus*), Bochtige smeile (*Deschampsia flexuosa*), Wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) en Gewone dophei (*Erica tetralix*). Deze melding kon op de valreep nog

worden meegenomen in De orchideeën van Nederland (Kreuz & Dekker, 1999, p.254). Er valt dus gelukkig nog steeds van alles te (her)ontdekken, bijvoorbeeld in op het oog saaie uitgestrekte boscomplexen, zoals tussen Norg en Langeloo.

Ontbrekende stippen: meld ze!

Verschillende atlasmedewerkers hebben melding gemaakt van het ontbreken van stippen op bepaalde verspreidingskaartjes. Soms is dit terug te voeren tot een recente waarneming van een soort, die niet meer in de atlas kon worden verwerkt. Af en toe gaat het echter om groeiplaatsen die al jaren bestaan (zie voorbeeld Dennenorchis), maar waarvan nooit gegevens zijn vastgelegd, deels omdat men er vanuit ging 'dat het al wel bekend zal zijn'. Ook al is de atlas nu uit, het alsnog doorgeven van kennelijk onbekende vindplaatsen van vooral minder algemene en zeldzame soorten is altijd waardevol. Ook het constateren dat zulke soorten nog aanwezig zijn, is belangrijk (zie ook het stukje over het Landelijk Meetnet Aandachtsoorten elders in deze nieuwsbrief).

Vandaar onze oproep: ken je niet in de atlas vermelde groeiplaatsen van minder algemene en zeldzame plantensoorten, geeft deze dan door via het bij deze nieuwsbrief gevoegde formulier. Belangrijk is naast vermelding van het kilometerhok vooral ook het invullen van het jaar van de waarneming. Al deze gegevens zullen ook aan FLORON worden doorgegeven.

De atlas is af: wat nu?

Om de ontwikkelingen van de Drentse flora te blijven volgen hoopt het bestuur van de werkgroep op medewerking aan de volgende projecten:

1 het volgen van de opmars in Drenthe van een aantal, makkelijk te herkennen en opvallende soorten, door een snelle inventarisatie (per km-hok) in 2000 en 2001.

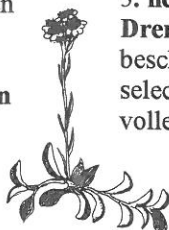
De keuze is daarbij gevallen op Jacobskruiskruid (*Senecio jacobaea*, ADF*: 466), Bezemkruiskruid (*S. inaequidens*, ADF: 382), Roze winterpostelein (*Claytonia sibirica*, ADF:697) en onze pekelaadventieven, met name Deens lepelblad (*Cochlearia danica*, ADF: 280), Hertshoornweegbree (*Plantago coronopus*, ADF: 281) en Stomp kweldergras (*Puccinellia distans* ssp. *distans*, ADF: 278). Meldingen van deze soorten kunnen worden ingevuld op bijgevoegd waarnemingenformulier. Extra formulieren kunnen bij het secretariaat worden aangevraagd.

*ADF = Atlas van de Drentse Flora

2 het Landelijk Meetnet Flora Aandachtsoorten (LMF-A), in 1999 opgezet door FLORON en het

CBS, met als doel een beter beeld te krijgen van de veranderingen in het voorkomen van zeldzame en kwetsbare soorten binnen Nederland, in het bijzonder de Rode lijst-soorten. In totaal worden ruim 300 soorten gevolgd door van bekende populaties minimaal één keer in de vier jaar na te gaan of ze er nog zijn en hoe groot ze zijn. Voor heel Nederland is hiervoor een groot aantal kilometerhokken geselecteerd, waarvan er uiteraard ook flink wat in Drenthe liggen. Wie een of meer van deze kilometerhokken wil adopteren kan zich aanmelden bij het secretariaat of rechtstreeks bij Adriënné Lemaire van FLORON, Postbus 9514, 2300 RA Leiden (071-5273547). Een handleiding en formulieren voor het vastleggen van de gegevens worden je dan toegezonden. Kom in elk geval ook naar de medewerkersbijeenkomst op 22 maart in Beilen, waar Adriënné wat over dit florameetnet komt vertellen.

3. het opzetten van een florameetnet voor Drenthe door op basis van de resultaten, beschreven in onze atlas 500 kilometerhokken te selecteren, waarvan er jaarlijks 50 opnieuw zo volledig mogelijk worden geïnventariseerd. Op

grond hiervan kunnen we dan na 10 jaar de resultaten van deze hokken vergelijken met die in de atlas van dezelfde hokken en de balans op maken voor de flora van Drenthe in het eerste decennium van de nieuwe eeuw (zie de Atlas van de Drentse Flora, hoofdstuk 6).

De uitwerking van dit meetnet gebeurt dit jaar, zodat het meetnet, bij voldoende hulp van medewerkers volgend jaar van start kan gaan. Vermoedelijk zijn er mogelijkheden dit meetnet gedeeltelijk te laten samenvallen met het LMF-A. Wordt vervolgd!

4. voortzetten van het inventariseren van kilometerhokken, zoals gedaan voor de atlas. Wie gewoon weer een of meer kilometerhokken wil inventariseren, zoals we dat voor de atlas deden,

wordt hiertoe van harte uitgenodigd. We leveren graag de formulieren, kaartmateriaal en een overzicht van hokken waar nog wel wat aanvullingen te vinden zijn of die interessant zijn vanwege het grote aantal bekende soorten. Het is altijd leuk deze nieuwe lijsten te vergelijken met de gegevens die beschikbaar waren voor de Atlas van de Drentse Flora. Een voorbeeld daarvan is een bijdrage van Koos Roggeveld, die in de volgende Nieuwsbrief zal verschijnen. Met de plantenwerkgroep van de KNNV ZO-Drenthe vlooid hij in 1998 en '99 een kilometerhok in de buurt van Valthe opnieuw door en daarbij vonden zij een flink aantal voor dat hok nog niet eerder gemelde soorten

Excursieprogramma 2000

Net als vorig jaar hebben we gekozen voor vier gezamenlijke excursies. Bij het vaststellen van de data is rekening gehouden met vakanties en andere bijzondere dagen.

Bij de terreinen van de natuurbeherende instanties zal het accent vooral liggen op het vastleggen van groeiplaatsen van voor het beheer belangrijke soorten. En wie een keer wil rondneuzen op een van de floristisch rijkste plekjes binnen Drenthe mag de excursie naar de Kleine startbaan en de Havelterberg natuurlijk niet missen!

We verzamelen steeds om ongeveer **10.00 uur** in de aangegeven etablissementen. Omdat deze plaatsen niet zo makkelijk met het openbaar vervoer te bereiken zijn, kun je voor bijvoorbeeld vervoer vanaf een nabij gelegen station (liefst enkele dagen van te voren) altijd bellen met Hester Heinemeijer of Ben Hoentjen (zie voorpagina).

13 mei: **Heideheim** (Het Drentse Landschap)

Café Kregel
Hoofdstraat 31
9491 AD Zeijen tel: 0592-291226

24 juni: **Kleine Startbaan en/of Havelterberg:**

Theehuis 't Hunnebed
Van Helomaweg 47
7973 JC Havelte tel: 0521-341401

8 juli: **Mantingerzand/Mantingerveld** (natuur- en natuurontwikkelingsgebied van Natuurmonumenten)

Restaurant Voscheheugte
Mantingerdijk 8
9436 PN Mantinge tel: 0593-552568

9 september: **Gasterensche Duinen** (Het Drentse Landschap)

Café Rest. Brinkzicht
Brink 1
9466 PE Gasteren tel: 0592-231385

Tekeningen: Ate Dijkstra, Akke Kooij en Han de Boer

